

z Grudziądz vykazuje vysokú melodickú inovenčnosť a že z jej vnútornej štruktúry môžeme vyčítať originálnu identitu jej tvorcu – autor bol básnik a zároveň aj skladateľ (hudobník), išlo teda o spojenie jeho poetických a muzikálnych schopností, ktoré zjednocoval duchovný princíp založený na konzervatívnejších tradíciách motetového princípu obdobia ars nova, neraz zasadených do úsmevných súvislostí (technikou paródie).

Vysoká profesionalita spracovanej problematiky predstavuje autora publikácie ako špecialistu nielen na stredovekú a renesančnú hudbu, ale aj ako historika, kulturológa, latinčinára a hudobného teoretika, pre ktorého je dôležitá hĺbková analýza skúmaného javu. V knihe zúročil predchádzajúce muzikologické skúsenosti v oblasti výskumu dejín starých hudobných tlačí a výskumu kultúrnych dejín strednej Európy ako špecifického hudobného regiónu. Profesor **Paweł Gancarczyk** pôsobí v súčasnosti ako vedúci Oddelenia muzikológie v Umenovednom ústave Poľskej akadémie vied (*Instytut Sztuki*

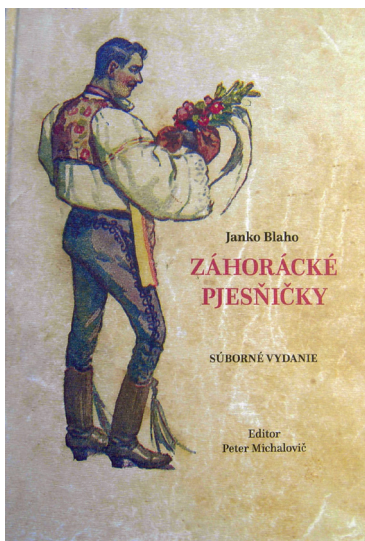
PAN) vo Varšave, prednáša doma aj v zahraničí a je nositeľom viacerých ocenení za svoju prácu (*Prof. Hieronim Feicht Prize*, Varšava 2001; *Prix des Muses – Prix de l’Histoire*, Paríž 2016). Je autorom knihy *Musica scripto. Kodeksy menzurálne II połowy XV wieku na wschodzie Europy Łacińskiej* (Warszawa : Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, 2001). Bol jedným z lídrov európskeho projektu HERA (Humanities in the European Research Area) *Sound Memories: The Musical Past in Late-Medieval and Early-Modern Europe* (2016 – 2019). Od roku 2019 je hlavným riešiteľom projektu *Music in the Teutonic Order State in Prussia: Sources, Repertoires, Contexts* a od roku 2020 je členom vedeckej spoločnosti *Academia Europaea*. Profesionálnu upútavku na knihu – sprevádzanú hudbou a tiež slovom samotného autora – môžu nájsť záujemcovia na webovom portáli (<<https://www.youtube.com/watch?v=Q4mPY2TKZDQ>>).

<https://doi.org/10.31577/musicoslov.2021.2.4>

Janka Petöczová

Janko Blaho: Záhorácké piesničky. Súborné vydanie

Ed. Peter Michalovič. Bratislava : Hudobné centrum v spolupráci so Záhorským múzeom v Skalici, 2018, 816 s. ISBN 978-80-89427-33-8

Dôležitou úlohou pri práci s historickými prameňmi ľudových piesní je nielen ich uchovávanie v archívoch, múzeách a vedeckých inštitúciách, ale aj ich sprístupňovanie širšej verejnosti, editovanie, prípadne po čase aj nové vydanie. Najčastejšie ide o regionálne alebo lokálne piesňové zbierky, ktoré majú v praxi široké uplatnenie ako pramenno-kritické či popularizačné vydania. S týmto cieľom pôvodne zbierali a vydávali svoje zápisy aj zberatelia – od profesionálnych bádateľov až po nadšencov, ktorí sa snažili najmä o zachytenie lokálneho repertoáru piesní z kraja, z ktorého pochádzali.

Z tohto dôvodu pôvodne vzniklo aj šesť dielov piesňovej zbierky zo zberateľskej práce Janka Blaha (1901 – 1981), rodáka zo Skalice, jedného z prvých spevákov v opere Sloven-

ského národného divadla v Bratislave. Jeho zberateľská práca bola motivovaná záľubou v regionálnej piesňovej tradícii. Z Blahovej zberateľskej činnosti v rozsahu 1 224 zapísaných piesní z 90 lokalít Záhoria boli postupne vydávané menšie piesňové zbierky v rozmedzí rokov: 1948, reed. 1954 (1. diel); 1952 (2. diel); 1956 (3. diel); 1970 (4. diel); 1975 (5. diel), pričom 6. diel (1986) bol vydaný až po zberateľovej smrti, na podnet jeho dcéry Heleny Jurasovovej-Blahovej. Svojím rozsiahlym záberom tvoria tieto zbierky jeden celok, ktorý predstavuje doteraz najhodnotnejší a najucelenejší korpus piesní zo Záhoria.

Neutíchajúci záujem o tieto zbierky a postupne aj ich nedostupnosť podnietili úsilie kompletne a monograficky ucelene sprístupniť tento piesňový materiál. Preto v spolupráci Hudobného centra v Bratislave so Záhorským múzeom v Skalici vznikla reprezentatívna monografická piesňová zbierka *Záhorácké pjesničky* (2018) v editorskem spracovaní etnomuzikológa Petra Michaloviča v spolupráci s Vladimírom Godárom. Okrem editovania publikovaných piesňových zápisov Janka Blaha obsahuje aj mnohé dodatočné informácie priamo z pozostalostných zápisov zberateľa a korektúry niektorých piesní v podobe pripojených strof k niektorým piesňam či komentáre alebo informácie k nim.

Pretože ide o prvé súborné vydanie všetkých piesní, ktoré Janko Blaha postupne zozbieral v období od 40. rokov do konca 70. rokov 20. storočia, na začiatku publikácie sú uvedené všetky úvody autora, ktoré napísal k pôvodným jednotlivým dielom piesňovej zbierky. Okrem krátkych informácií o vzniku zbierky takmer vo všetkých úvodoch poukazuje na problematiku zápisu záhoráckeho nárečia, ktoré sa výrazne mení aj podľa jednotlivých obcí, pričom spomína aj okolnosti vzniku jednotlivých dielov piesňovej zbierky (napríklad väčší časový odstup medzi vydaním 4. a 5. dielu vysvetľuje faktom, že pôvodne sám už nepredpokladal, že ešte zozbiera ďalších vyše 200 piesní). V jednotlivých úvodoch svojich piesňových zbierok zberateľ v skratke opisuje prístup k zbieraniu a vysvetľuje používanie (resp. zámeny) nárečových slov za „spisovnejšie“ pre prípad, ak by chceli piesne

spievať aj speváci, ktorí nepochádzajú priamo zo Záhoria. Jazykovým poradcom Janka Blaha bol spisovateľ Ludo Zúbek, ktorý má v prvom diele piesňovej zbierky samostatný úvod, kde vysvetľuje problematiku záhoráckeho nárečia. Pri novom vydaní kompletnej zbierky sa problematiky textových a nárečových korektúr ujala literárna historička a rodáčka zo Záhoria prof. Eva Fordinálová.

Výsledkom editorskej činnosti a využitia zbierok v Záhorskom múzeu v Skalici sú aj príspevky Janka Blaha zostavené do kapitoly s názvom „Za pesničkami na Záhorí. Zo zápisníka nár. umelca Janka Blahu“. Ide o sled kratších článkov, ktoré boli publikované v rozmedzí od mája do augusta 1981 v časopise *Práca*. Okrem humorných aj „osudových“ príhod, ktoré zberateľ zažil pri stretnutí s konkrétnymi speváčkami, poukazuje aj na ich sociálny status (rolník, kováč, muzikant, učiteľ, mlynár), pričom v neposlednom rade hodnotí aj ich spevácke a hudobné kvality. Podobne ako Karol Plicka ani Janko Blaha spevákov nenahrával, nepoužíval zvukovú dokumentáciu, ale uprednostňoval priamy notový zápis v bezprostrednom kontakte so spevákom pri viacnásobnom predspievaní každej piesne.

Z odborného hľadiska hodnotia túto zbierku komplexnejšie a v odlišných kontextoch dve štúdie: *Slovo editora* od P. Michaloviča a *Vznik slovenskej národnej hudby a „záhorácké pjesničky“* od V. Godára. Štúdiá editora sa zameriava najmä na historické kontexty záhoráckej ľudovej piesne, jej pôvod a taktiež jej hudobno-teoretické zaradenie do etnomuzikologického kontextu. V neposlednom rade spomína viacerých spolupracovníkov Janka Blaha, ako bol maliar a grafik Martin Benka, učiteľ Samuel Hatala či prof. Jozef Šátek, kňaz a pedagóg. Pri spolupráci so speváčkami zberateľovi významne pomáhal učiteľ a organista Kornel Grešša, spevák, organista a zberateľ Florián Benkovič a rector-hudobník František Zemánek. Blahova zberateľská činnosť inšpirovala viacerých hudobných skladateľov. Odborná štúdiá redaktora publikácie V. Godára sa okrem historického kontextu slovenskej hudobnej tvorby podrobne zaoberá konkrétnymi piesňami zo zbierok Janka Blaha,

ktoré inšpirovali nielen slovenských autorov, ale aj príslušníkov iných etníc, napríklad Eugena Suchoňa, Zdenka Mikulu, Tibora Andrašovana, Rudolfa Macudziňského, Štefana Németha-Šamorínskeho, Vítězslava Nováka či Zdenka Folprechta. Okrem jednoduchších aj náročnejších úprav pre spev a klavír sa mnohé piesne stali predlohou aj orchestrálnych a zborových skladieb.

Samotný korpus publikácie tvorí súhrn 1 224 piesní, ktoré boli nanovo abecedne usporiadané zo všetkých 6 piesňových zbierok Janka Blaha, podobne ako ich abecedne zoradil v jednotlivých dieloch pôvodného vydania aj samotný zberateľ. Spôsob publikovania jednotlivých piesní zachováva pôvodnú koncepciu zbierok – t. j. pri všetkých piesňach je okrem textového incipitu v nadpise uvedené meno speváka a názov lokality, v ktorej bola pieseň zaznamenaná. Pri každej piesni je uvedený aj spôsob prednesu či prednesový pokyn (náladove, ťahavo, pomaly, voľne, mierne, baladicky a pod.). Čo sa týka žánrového a druhového zaradenia jednotlivých piesní, bolo vo veľkej miere doplnené až v novej edícii, pričom rozlišuje údaje pochádzajúce od samotného zberateľa a údaj dodaný editorom.

Publikácia obsahuje registre a súpisy, potrebné pri orientácii v zbierke a pri práci s piesňovými zápismi. Patrí k nim slovníček nárečových slov, výrazov zo Záhoria, ktorý spracoval sám zberateľ a pri súčasnej edícii

prešiel iba minimálnou gramatickou úpravou. Ďalej bol vypracovaný podrobný register abecedne zoradených piesní, ktorý zahŕňa informácie o poradovom čísle piesne, lokalite, spevákovi, spolu so žánrovou charakteristikou, ktorá pri prvých vydaniach bola určená iba sporadicky. Súčasťou príloh je mapa Záhoria s lokalitami, v ktorých Janko Blaha zbieral, abecedný zoznam obcí a samostatný register žánrového určenia piesní. Zbierku dopĺňajú fotografie zberateľa a jeho rodinných príslušníkov, najbližších spolupracovníkov a vybraných spevákov a speváčok.

Na záver je potrebné vyzdvihnúť, že ide o mimoriadne kvalitne pripravenú publikáciu pramenno-kritického zamerania. Jej vydanie bolo nepochybne veľmi potrebné po viac ako 30 rokoch od vydania posledného dielu tejto piesňovej zbierky v jej prvom vydaní. Táto rozsiahla piesňová zbierka spĺňa všetky odborné kritériá. Sprostredkúva kvalifikovaným spôsobom širšej verejnosti a nadšeným záujemcom o ľudovú pieseň materiál, vhodný nielen na interpretáciu, ale aj na kompozičné spracovanie. Týmto spôsobom piesňová zbierka zaplňa výraznú vydavateľskú medzeru, pričom v nemalej miere naplňa popularizačný cieľ – šírenie a zachovávanie historického repertoáru záhoráckych ľudových piesní.

<https://doi.org/10.31577/musicoslov.2021.2.5>

Miriam Timková